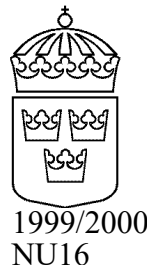

Näringsutskottets betänkande

1999/2000:NU16

Vissa utrikeshandelspolitiska frågor

Ärendet

I detta betänkande behandlas sju motioner från allmänna motionstiden om vissa utrikeshandelspolitiska frågor.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas olika frågor med anknytning till den senaste ministerkonferensen i WTO (Världshandelsorganisationen), vilken ägde rum i slutet av år 1999. Utskottet beklagar djupt att WTO inte lyckades ena sig i frågan om att starta en ny runda av multilaterala förhandlingar. Ett stort antal frågor inom det utrikeshandelspolitiska systemet, bl.a. frågor om tullar, antidumpning, immaterialrättigheter, elektronisk handel samt WTO:s tvistlösningsmekanism och arbetsformer, behöver få en lösning. Utskottet konstaterar att många motionssynpunkter i stora delar överensstämmer med den förda politiken. Samtliga motionsyrkanden avstyrks. I en reservation (mp) anförs att Sverige bör verka för att frågan om offentlig upphandling inte alls skall behandlas av WTO.

Enligt utskottets uppfattning är det önskvärt med ett multilateralt investeringsavtal i WTO:s regi. Företrädaren för Miljöpartiet följer i en annan reservation upp ett motionsyrkande om att Sverige bör verka för att eventuella förhandlingar skall äga rum inom ramen för FN.

Motionsyrkanden som rör frågor om handel och miljö, exportkrediter och miljöprövning samt handel och arbetsvillkor avstyrks enhälligt av utskottet.

Motionerna

1999/2000:Fi809 av Carina Hägg och Berndt Ekholm (s) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en dialog med företrädare för näringslivet i frågan om barnarbete.

1999/2000:U204 av Göran Lennmarker m.fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige måste värna frihandeln genom att inom EU och WTO ständigt arbeta för lägre tullar och avskaffande av handelshinder.

1999/2000:U220 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stärkandet av WTO:s tvistlösningsmekanism,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att EU bör avsäga sig möjligheten att införa antidumpningstullar,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en liberaliserad handel med tjänster,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige skall verka för ett avtal rörande utländska direktinvesteringar inom ramen för WTO.

1999/2000:N243 av Eva Flyborg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de allmänna principerna för förhandlingar om liberaliseringar av handeln och förbättringar av de handelspolitiska spelreglerna som väntas starta inom WTO som en följd av Seattlemötet,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s förhandlingsposition vad gäller investeringar,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s förhandlingsposition vad gäller konkurrensfrågor,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s förhandlingsposition vad gäller förenkling av handelsprocedurer,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s förhandlingsposition vad gäller tullar på icke-jordbruksprodukter,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s förhandlingsposition vad gäller handel och miljö,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s förhandlingsposition vad gäller TRIPS,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s förhandlingsposition vad gäller upphandlingsfrågor,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s förhandlingsposition vad gäller tekniska handelshinder,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s förhandlingsposition vad gäller handelspolitiska skyddsinstrument,
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s förhandlingsposition vad gäller handel och arbetsvillkor,
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s förhandlingsposition vad gäller övriga frågor, däribland elektronisk handel.

1999/2000:N270 av Kent Härstedt (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen bör verka för ökad kunskap i Sverige om handelsreglerna och effekterna av industriländernas handel med fattiga länder,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen skall verka för en grundläggande förändring av WTO:s inriktning där regelverket och utvärderingsinstrumen-

ten anpassas och görs mer flexibla för att mer precist kunna verka till förmån för världens fattiga,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att öppenhet skall vara huvudregeln inom WTO-systemet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att WTO respekterar ILO-konventionen.

1999/2000:N281 av Ingemar Vänerlöv (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av en obligatorisk miljöprövning vid alla beslut om statliga exportkrediter och exportgarantier.

1999/2000:N382 av Yvonne Ruwaida och Mikael Johansson (mp) vari yrkas

1. att riksdagen [som sin mening] ger regeringen till känna vad i motionen anförts om offentlig upphandling i WTO-sammanhang,

3. att riksdagen [som sin mening] ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige inom EU och WTO skall verka för att en förhandlingsrunda där man fördjupar och utvidgar WTO:s mandat skall föregås av grundliga utvärderingar av effekterna av det nuvarande regelverket,

4. att riksdagen [som sin mening] ger regeringen till känna vad i motionen anförts om WTO:s struktur och deltagande från världens NGO-rörelser,

5. att riksdagen [som sin mening] ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige skall arbeta för att WTO offentliggör fler dokument,

6. att riksdagen [som sin mening] ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige skall arbeta för att WTO håller offentliga överläggningar eller särskilda hearingar,

13. att riksdagen [som sin mening] ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige skall arbeta för att kompensationsmekanism enligt Marrakechöverenskommelsen implementeras,

15. att riksdagen [som sin mening] ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör verka för att initiera och driva vidare diskussioner och att eventuella förhandlingar om ett multilateralt investeringsavtal, baserade på FN:s konventioner, äger rum inom ramen för FN.

Utskottet

Inledning

Riksdagen behandlade våren 1999 regeringens skrivelse (skr. 1998/99:59, bet. 1998/99:NU13) om öppen handel och rättvisa spelregler inför de då förestående förhandlingarna i Världshandelsorganisationen (World Trade Organization, WTO). Ingen erinran riktades från utskottets sida mot regeringens skrivelse om WTO-förhandlingarna.

Utskottet upprepade i betänkandet sina tidigare framförda ståndpunkter att det i högsta grad är ett svenskt intresse att värna frihandelns principer och ständigt uppmärksamma protektionistiska inslag i det internationella handelsutbytet. Utskottet ansåg att WTO-rundan borde ha en bred och omfattande dagordning. När det gällde hänsynen till miljö och arbetsvillkor erinrade utskottet om att både Sverige och EU i WTO:s arbete verkar för att

handelsregelverket skall kunna stödja handelsbegränsande åtgärder vidtagna inom ramen för miljökonventioner.

WTO-förhandlingarna ägde rum i Seattle (Förenta staterna) i slutet av år 1999 och – som kommer att beskrivas närmare i ett senare avsnitt av betänkandet – misslyckades när det gällde att få till stånd en överenskommelse om en slutdeklaration rörande en ny multilateral förhandlingsrunda.

Formellt anses förhandlingarna vara suspenderade, vilket innebär att de inte är avslutade. Hur arbetet kommer att fortsättas kan klarna under våren 2000 i samband med diskussioner på ambassadörsnivå i Genève.

De motioner som kommer att behandlas i detta betänkande härrör från den allmänna motionstiden år 1999, dvs. de är avgivna *före* WTO-konferensen. Detta innebär att flertalet yrkanden rör förslag till svenska ståndpunkter inför den kommande konferensen. Med hänsyn till att konferensen har ägt rum tar utskottet upp de berörda frågorna i mer generella termer.

WTO-förhandlingar

Motionerna

I motion 1999/2000:N270 (s) framförs att regeringen bör verka för att den hemligstämpling och tystnadsplikt som är huvudregel inom WTO-systemet byts mot öppenhet.

I motion 1999/2000:U220 (m) understryks vikten av att stärka WTO som institution och att förbättra systemet för konfliktlösning. Med anledning av det s.k. banankriget mellan EU och WTO måste reglerna skärpas för att förhindra långdragna processer. Såväl EU:s som Förenta staternas uppträdande har enligt motionärerna visat att tvistlösningsmekanismen inte fungerar väl. Redan före WTO:s nästa runda bör EU agera för ökad frihandel och öppenhet. Detta innebär bl.a. att de gemensamma tullarna även fortsättningsvis sänks och att unionen slutar att använda sig av antidumpningstullar, vilket är ett av de få kvarvarande protektionistiska instrument som tillåts inom WTO. I motionen uppmärksammas också att en allt större del av förädlingsvärdet utgörs av tjänsteproduktion som, inte minst när det gäller elektronisk handel, har stor utvecklingspotential. Liberalisering av handeln inom tjänstesektorn medför konkurrensutsättningar som kommer att medföra kvalitetshöjningar för konsumenterna. Tjänstemarknader som varit skyddade av offentliga regleringar blir verksamheter med låg service och konkurreras ut, skriver motionärerna.

Sverige måste värna frihandeln genom att inom EU och WTO ständigt arbeta för lägre tullar och avskaffande av handelshinder, betonar motionärerna i motion 1999/2000:U204 (m). Att låta Afrikas länder fritt få exportera sina varor och tjänster till de utvecklade länderna är att lägga en grund för en både snabb och långsiktig välstandsökning.

I motion 1999/2000:N243 (fp) understryks att liberalisering av världshandeln har varit en motor för tillväxt i olika länder. Motionärerna hänvisar till att det finns en oro främst i i-länderna för att konkurrens från låglöneländer skall slå ut företag och arbetstillfällen i industrivärlden. Men, sägs det, erfarenheten från vår egen industrialiseringsprocess visar att ökad öppenhet mot

omvärlden ledde till tillväxt och ökad sysselsättning i både Sverige och de länder med vilka det funnits ett handelsutbyte. Arbetet för en öppnare handel måste därför fortsätta, för både ekonomins och demokratins skull. Inte minst viktig är tjänstehandeln inklusive de finansiella tjänsterna och transportererna, anför motionärerna. Sverige har ett intresse av att konkurrensfrågor beaktas också på det internationella planet, påpekas det i motionen. Därför bör Sverige eftersträva att EU i förhandlingarna driver en linje som innebär att möjligheterna att åberopa antidumpningsklausuler begränsas. Vidare bör stor vikt läggas vid att förenkla handelsprocedurerna. Reglerna för informationsflöden och tullprocedurer bör kunna harmoniseras, framhålls det.

Tullar på industrivaror bör helt avskaffas, anser motionärerna. Inte minst mot bakgrund av att det inom EU finns en relativt omfattande tekoindustri bör Sverige driva på EU i denna fråga. Enligt vad som sägs i motionen kommer handeln med immateriella rättigheter att expandera under kommande år. Det är angeläget att det s.k. TRIPS-avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrättigheter successivt anpassas till den moderna utvecklingen, bl.a. på dataområdet. Vidare bör den offentliga upphandlingen liberaliseras så att medborgarna får ut mer av den offentliga verksamheten. Ökad frihandel skulle leda till att båda parter vinner.

För att undvika att tekniska krav och specifikationer används som dolda handelshinder bör en harmonisering ske på dessa områden, anför det vidare i motionen. Enligt EG-kommissionen finns det behov av större samarbete när det gäller standarder och föreskrifter m.m., vilket är en rimlig utgångspunkt. Motionärerna anför att både EU och Förenta staterna hävdar att de anpassat sig till WTO:s regler i det s.k. banankriget. Motionärerna, som beklagar att EU intagit en närmast protektionistisk hållning, förordar att tvistlösningssystemet inom WTO ses över. Även vissa andra frågor är av intresse för EU:s förhandlingsposition. Den elektroniska handeln växer starkt, men det är oklart om alla aspekter av denna handel täcks av nuvarande WTO-regler. Motionärerna framhåller att det är angeläget att det finns ett fungerande regelverk som inte i onödan hindrar den elektroniska handeln.

I motion 1999/2000:N382 (mp) anfördes att det inte finns några mekanismer för att systematiskt utvärdera och följa upp om WTO:s regler bidrar till eller motverkar en rättvis och en hållbar utveckling och ökad sysselsättning. En utvidgning av WTO:s mandat bör rimligen föregås av grundliga utvärderingar av effekterna av det nuvarande regelverket, anser motionärerna. De fattiga ländernas utveckling borde sättas i centrum, när WTO-avtalen förändras. Enligt motionärerna bör Sverige verka för att frågan om offentlig upphandling inte skall ingå i WTO-rundan med mindre än att rätten att ställa ekologiska och sociala krav garanteras. Vidare menar de att Sverige, som inkluderar folkrörelserepresentanter i sin WTO-kommitté, också bör verka för att ackrediterade enskilda organisationer (NGO:er) från hela världen får tillträde till WTO:s möten som självständiga organisationer. I de flesta sydliga länder är det enligt motionärerna otänkbart för regeringarna att informera t.ex. kvinno- eller miljöorganisationer om förhandlingar i WTO, än mindre inkludera dem i sin delegation. Vidare behöver WTO grundligt reformeras för att bli mer demokratisk och få en större legitimitet. Därför bör Sverige verka för

att WTO skall offentliggöra fler dokument och också hålla offentliga överläggningar eller särskilda hearings om t.ex. paneltvister, anfördes det.

Vidare framhåller motionärerna att ett genomförande av ett tidigare beslut, fattat vid en ministerkonferens i Marrakech år 1994, om kompensation till de minst utvecklade länderna och till de nettoimporterande länderna skulle bidra till en hållbar ekonomisk utveckling för de fattigare länderna. Regeringen bör arbeta för att den s.k. Marrakechöverenskommelsen börjar tillämpas.

Vissa kompletterande uppgifter

WTO-konferensen i Seattle

Efter det att Sverige blivit medlem i EU arbetar Sverige genom gemenskapen för att reformera det globala handelssystemet. I WTO talar gemenskapen, genom EG-kommissionen, med en röst.

EG tillhörde de mest pådrivande i WTO-arbetet under år 1999 och lade fram diskussionsunderlag på alla de områden som gemenskapen ville skulle omfattas av handelsförhandlingarna i WTO. EG:s ambition om en ny heltäckande förhandlingsrunda vann dock inte stöd hos alla WTO-länder. Många utvecklingsländer men även Förenta staterna förordade en mer begränsad förhandling. Ministerrådet antog i slutet av oktober 1999 de slutsatser som kom att styra EG:s agerande i Seattle. EG:s mål var att i rundan inkludera frågor om handeln med jordbruksvaror och tjänster, industrivarutullar, tekniska handelshinder, handelsprocedurer, immaterialrätt, investeringsregler, konkurrensregler, miljö- och konsumentaspekter. EG ville också att sambandet mellan handel och arbetsvillkor skulle diskuteras i ett gemensamt permanent arbetsforum mellan Internationella arbetsorganisationen (ILO) och WTO.

Världshandelsorganisationens ministerkonferens i Seattle i slutet av år 1999 misslyckades då de deltagande länderna inte kunde enas om texten till en slutdeklaration som skulle ha lanserat en ny multilateral förhandlingsrunda i WTO. I och med att ingen deklaration antogs fattades heller inga beslut om avslutande av förhandlingar på några individuella områden.

Misslyckandet berodde på många samverkande orsaker. Brister i arbetsformerna och organisationen av mötet, oenighet i enskilda sakfrågor och ambitionsnivån för de kommande förhandlingarna var enligt uppgift några av orsakerna till tillkortakommandet i Seattle. Likaså kom förhandlingsprocessen om den tänkta gemensamma deklARATIONEN i gång alltför sent – bara två månader före Seattlemötets inledning. Detta orsakades delvis av att WTO:s nya generaldirektör bara varit på plats ett par månader innan arbetet startade. De biträdande generaldirektörerna hade utnämnts bara några veckor före Seattlemötet och kunde därför inte heller bidra till det förberedande arbetet i den utsträckning som varit önskvärt.

Ett centrum för rättshjälp till utvecklingsländer i WTO-tvister (Advisory Centre on WTO Law, ACWL) skapades dock vid en formell ceremoni i anslutning till mötet. Sverige hade redan i förväg tillkännagjort sin avsikt att bidra till centrets finansiering, varför Sverige stod som en av ett trettiotal grundarnationer.

Det faktum att ingen ny förhandlingsrunda inleddes år 2000 innebär inte att pågående handelsförhandlingar stoppas. I enlighet med tidigare beslut inleddes förhandlingar om liberalare regler för tjänste- och jordbrukshandel (den s.k. inbyggda agendan). Vid Seattlemötet var länderna nära att nå enighet om skrivningar om dessa och även vissa andra områden i den tänkta deklarationen.

Ambitionen att åstadkomma en ny bred förhandlingsrunda längre fram kvarstår inom bl.a. EG. Kanske kan frågan utvecklas positivt vid nästa ministermöte, för vilket Qatar har erbjudit sig att stå som värd. En informell diskussion kan dock komma att uppstå om WTO:s arbetsformer även före denna ministerkonferens.

Information om enskilda frågor

Tullfrågor

När det gäller tullfrågorna förordade Sverige inför WTO-förhandlingarna en ambitiös målsättning innebärande global tullfrihet för alla industrivaror i de ekonomiskt mest utvecklade länderna till år 2010. Misslyckandet i Seattle innebär enligt vad regeringen framhåller i den senaste årsboken om EU (skr. 1999/2000:60) att tidpunkten för inledande av eventuella tullförhandlingar tills vidare är oklar. Parallellt med förberedelserna inför Seattlemötet fortsatte försöken att utvidga det i mars 1997 beslutade avtalet om informationsteknik (det s.k. ITA-avtalet). Syftet är att komplettera avtalet med sådana produkter som tillkommit som ett resultat av den tekniska utvecklingen.

Sverige har fortsatt att driva en starkt kritisk linje till EG:s antidumpningspolitik. Möjligheten att nya WTO-regler skulle tvinga gemenskapen till en mer återhållsam antidumpningspolitik har efter misslyckandet i Seattle skjutits upp.

Frihandel och utvecklingsländer

Den s.k. Uruguayrundans avslutades i slutet av år 1993 efter mer än sju års förhandlingar. Avtalet om WTO undertecknades vid ett ministermöte i Marrakech, Marocko, i april 1994. Vid mötet i Marrakech togs även ett beslut om åtgärder gällande de eventuella negativa effekterna av reformprogrammet för de minst utvecklade länderna samt för de utvecklingsländer som är nettoimportörer av livsmedel. I detta beslut fastslås att Uruguayrundans resultat på lång sikt kommer att medföra fördelar för alla länder men att det på kort sikt kan komma att uppstå negativa effekter för livsmedelssäkerheten i de minst utvecklade länderna och de nettoimporterande länderna. Industrieländerna skall därför anta riktlinjer för att säkerställa att en ökad andel av livsmedelsbiståndet beviljas som rent bistånd eller på fördelaktiga villkor, ta hänsyn till utvecklingsländernas behov av tekniskt och finansiellt bistånd för att förbättra jordbruksproduktiviteten m.fl. åtgärder.

Majoriteten av de minst utvecklade länderna i världen finns i Afrika söder om Sahara. Inom ramen för det s.k. Fidjiavtalet (nytt namn på avtalet mellan EU och de s.k. AVS-länderna, där AVS står för en förkortning av Afrika,

Västindien och Stilla havet) åtnjuter dessa länder tull- och kvotafrihet för 99 % av de varor som exporteras till EU. För att förbättra just de minst utvecklade ländernas situation verkar regeringen sedan flera år tillbaka för att EU skall ge tull- och kvotafrihet för 100 % av de minst utvecklade ländernas exportvaror (det s.k. nolltullsinitiativet). Ett steg i den riktningen togs år 1999 då EG beslutade om att införa tull- och kvotafrihet för huvudsakligen de minst utvecklade ländernas samtliga exportvaror före år 2005. Detta beslut innebär att EG måste erbjuda ytterligare öppningar på jordbruksvaruområdet.

Immaterialrättigheter

Det är en prioriterad fråga för såväl Sverige som EG att avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrättigheter (TRIPS) skall anpassas till nya tekniska framsteg på dataområdet, bl.a. den snabba framväxten av Internet och den elektroniska handeln. Ett väl fungerande internationellt skydd för immateriella rättigheter blir allt viktigare för att tekniska innovationer och konstnärliga prestationer skall kunna skyddas mot andras olovliga tillgrepp. Därför har Sverige och EU lagt ett förslag om att i ett första steg revidera TRIPS-avtalet i enlighet med konventioner om skydd för upphovsmän, musikutövare och musikproducenter från FN:s specialorgan för immaterialrätt (WIPO).

Utvecklingsländerna skall börja tillämpa TRIPS-avtalet fr.o.m. den 1 januari 2000 och de minst utvecklade länderna fr.o.m. den 1 januari 2006. Sverige har påkallat vikten av att EG generöst prövar begäran om förlängda övergångsperioder för individuella utvecklingsländer som har problem med att genomföra avtalet i tid. Särskilt har Sverige pekat på behovet av en strategi för hur utvecklingsländer med implementeringsproblem skall kunna bistås.

Elektronisk handel

Marknaden för elektronisk handel växer. Nya frågeställningar uppstår hur man skall säkerställa att inga nya handelshinder skapas. Den planerade översynen vid WTO:s ministermöte i Seattle blev dock resultatlös. Frågan kommer enligt regeringen att fortsätta hanteras under år 2000.

Upphandling

Sverige driver linjen att fler länder skall ansluta sig till WTO:s avtal om offentlig upphandling samt att detta avtal skall förenklas och moderniseras och bli lättare att tillämpa. Frågan om ökad öppenhet i offentlig upphandling för samtliga WTO:s medlemsländer är viktig ur svensk synpunkt därigenom att öppenheten också är ett led i arbetet mot korruption.

Vidare kan erinras om att riksdagen nyligen tagit ställning till och avslagit motioner om offentlig upphandling på förslag av finansutskottet (bet. 1999/2000:FiU16). Finansutskottet gör bedömningen att det är av stort samhällsekonomiskt intresse att den offentliga upphandlingen fungerar väl. Det

framgår av betänkandet att det pågår ett omfattande arbete inom EU med upphandlingsfrågor. Ett stort antal av de frågor som är aktuella inom EU är sådana som finansutskottet anser vara viktiga, t.ex. möjligheten att ställa miljökrav. Den s.k. Upphandlingskommittén (dir. 1999:34) har nyligen överlämnat ett delbetänkande och skall senast i december 2000 lämna ett slutbetänkande. Detta arbete bör inte föregripas, anser finansutskottet.

WTO:s tvistlösningssystem

Tvistlösningssystemet inom WTO består av en procedur, som schematiskt kan indelas i fyra faser:

- Konsultationsfasen. När ett land har anmält till WTO att ett annat land inte följer WTO:s regelverk vidtar bilaterala konsultationer mellan de båda tvistande länderna.
- Panelen. Om konsultationerna inte leder till resultat bildas en s.k. panel av kompetenta personer från olika länder, vilka efter ett antal månader faller ett utslag. Detta kan vara av karaktären att ett land skall undanröja vissa regler inom en ”rimlig tidsperiod”.
- Överklagande. Utslaget kan överklagas. I detta fall bildas ett överprövningsorgan av domstolskaraktär, som kan slå fast panelens utslag eller göra en annan bedömning.
- Implementering. Landet som enligt utslaget har att vidta vissa åtgärder (t.ex. ändra sin lagstiftning) skall informera WTO:s tvistlösningssystem om utvecklingen.

Den panel som upprättades i samband med tvisten om bananimporten visade att EG:s importsystem för bananer, den s.k. bananregimen, var WTO-stridigt. Enligt tvistlösningssavtalet har den vinnande parten (i banantvisten Förenta staterna m.fl. länder) rätt att i första hand kräva kompensation och i andra hand upphäva medgivanden eller andra skyldigheter (t.ex. införa straffullar) när en förlorande part inte implementerar panelutslagen i tid (i banantvisten EG). Sverige menade att EG snarast borde ändra importsystemet för bananer.

I det aktuella fallet har EG ännu inte implementerat panelutslaget och Förenta staterna har därför tillåtit att införa straffullar på ett antal EG-varor. Sverige är jämfört med andra EG-länder mindre drabbat av dessa straffullar. Att EG inte har implementerat nya regler beror på svårigheterna att hitta en lösning som alla parter är nöjda med.

Ecuador, som är världens största exportland av bananer, befinner sig nu i handelspolitisk konflikt med EG och kommer förmodligen att ställa krav på att få införa sanktioner mot alla EG-länder utom Danmark och Nederländerna. Skälet att dessa länder är undantagna är att de konsekvent har hävdats att EU bör acceptera Ecuadors klagomål i WTO. I riksdagen har Eva Flyborg (fp) ställt en fråga (1999/2000:764) till statsrådet Leif Pagrotsky om regeringens inställning till frihandel beträffande bananer från Ecuador.

Enligt statsrådets nyligen avgivna svar har Sverige konsekvent hävdats konsumentintresset i den pågående banantvisten. Sverige har länge förordat en

ren tullösning såsom en WTO-förenlig och handelspolitiskt långsiktigt hållbar lösning av banantvisten. Enligt statsrådet har Sverige börjat få gehör för denna åsikt i EU, senast genom att kommissionen hösten 1999 för första gången lade fram ett förslag om att införa en ren tullösning om senast sex år. I statsrådets svar konstateras vidare att konsumenterna genom den nya importregimen fått såväl lägre pris som ökad valfrihet och att importen från Ecuador var rekordstor under år 1999. Ecuador har föreslagit fortsatt kvotering, vilket är en åsikt som Sverige inte delar, eftersom uppkomsten av pris-höjande exportkarteller kan främjas.

En översyn av tvistlösningssystemet inleddes år 1998 och skulle ha avslutats år 1999. Medlemsländerna kunde emellertid inte enas om några ändringar i systemet. För närvarande är översynsarbetet vilande.

WTO:s arbetsformer

Sverige står bakom en inriktning mot ökad öppenhet i WTO-förhandlingarna. Enligt uppgift från Utrikesdepartementet pågår för närvarande diskussioner inom WTO rörande organisationens arbetsformer. Frågan om NGO:ernas ställning utgör en del av den diskussionen. Att formellt inkludera NGO:er möter dock motstånd från främst utvecklingsländer. Vid Seattlemötet deltog flera NGO:er i nationella delegationer (inklusive den svenska), och några hade ackreditering till möteslokalen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill – liksom tidigare – framhålla att det i högsta grad är ett svenskt intresse att värna frihandelns principer och ständigt ge akt på protektionistiska inslag i det internationella handelsutbytet. Frihandel är en stark välförbättrande kraft såväl för de utvecklade länderna som för världens fattigaste länder. Alla konsumenter – både enskilda och företag – gynnas av de positiva effekterna av lägre priser, större utbud av varor och tjänster samt bättre kvalitet. Vidare innebär frihandel också snabb spridning av information, vilket kan bidra till omvandling av slutna samhällen till större öppenhet mot omvärlden. Sverige bör enligt utskottets mening även fortsättningsvis delta aktivt i arbetet med att befästa och stärka förtroendet för det multilaterala handelssystemet. Inte minst inom EU är det viktigt att Sverige förespråkar en linje som innebär ytterligare avregleringar, vilket kommer att gynna såväl utvecklingsländernas export till den europeiska marknaden som konsumenterna i Europa.

Utskottet beklagar djupt att WTO:s ministermöte inte lyckades enas i frågan om att starta en ny runda av multilaterala förhandlingar. Som framgår ovan av såväl motionerna som de kompletterande uppgifterna finns det ett stort antal frågor inom det utrikeshandelspolitiska systemet, vilka behöver få en lösning. Till dessa hör bl.a. frågor om tullar, antidumpning, immaterialrättigheter, elektronisk handel samt WTO:s tvistlösningsmekanism och arbetsformer. Den nuvarande svenska linjen att inriktningen bör vara ökad öppenhet inom WTO får stöd av utskottet. Samtidigt måste det finnas respekt för att enskilda länder inte vill röja sina förhandlingspositioner. Utskottets syn-

punkter på NGO:ers ställning i WTO-sammanhang kan inkluderas i frågan om en ökad öppenhet.

Inte minst mot bakgrund av de misslyckade förhandlingarna kan det finnas ett behov av att se över och förbättra WTO:s regelverk. Detta gäller särskilt frågor om hur WTO skall bistå utvecklingsländer, som har problem att uppfylla WTO-reglerna. Någon total utvärdering av WTO-avtalen ser utskottet däremot inte behov av.

Beträffande den i motion 1999/2000:N382 (mp) upptagna frågan om genomförandet av åtgärder i enlighet med ministermötet i Marrakech kan erinras om att ministerbeslutet regelbundet skall ses över av ministerkonferensen och dessutom övervakas av jordbrukskommittén inom WTO.

Liksom tidigare anser utskottet att flera nya områden, såsom t.ex. konkurrensfrågor, bör hanteras inom ramen för WTO. När det gäller offentlig upphandling har Sverige mycket att vinna på ytterligare liberalisering. WTO-avtalet är dock på detta område bristfälligt vad gäller antalet deltagande länder, täckning och konstruktion. Enligt utskottets uppfattning är det av vikt att avtalet förenklas och att fler länder ansluter sig till avtalet.

Frågor om handel och miljö respektive handel och arbetsvillkor tar utskottet särskilt upp längre fram i betänkandet.

Utskottet kan – utan att gå in på samtliga de spörsmål som tas upp i motionerna – konstatera att de motionssynpunkter som framförs om industritullar, immaterialrättigheter, elektronisk handel, WTO:s tvistlösningsmekanism och arbetsformer m.m. i stora delar synes stå i överensstämmelse med de uppfattningar som uttrycktes av regeringen våren 1999 i skrivelsen om öppen handel och rättvisa spelregler (skr. 1998/99:59). Utskottet vill också framhålla vikten av information till riksdagen om förhandlingsläget så påkallar. Med hänvisning till vad som anförts anser inte utskottet att det finns behov av något initiativ från riksdagens sida med anledning av de nu aktuella motionerna.

Multilateralt investeringsavtal

Motionerna

Relationen mellan WTO och u-länderna tas upp i motion 1999/2000:U220 (m). U-världens problem är att länderna har för få direktinvesteringar, framhåller motionärerna. Ett avtal inom ramen för WTO om att utländska investeringar skall behandlas på samma sätt som inhemska, kan reducera osäkerheten och underlätta kapitalöverföring och samtidigt också kunskapsöverföring till utvecklingsländerna.

Enligt vad som sägs i motion 1999/2000:N243 (fp) finns det behov av multilaterala regler för investeringar, vilket borde kunna lösas inom WTO:s ram. Motionärerna efterlyser stabila ramar vilka samtidigt tar hänsyn till olika parter legitima intressen.

I motion 1999/2000:N382 (mp) anförts att sambandet mellan utländska investeringar och en hållbar och rättvis utveckling i utvecklingsländerna är komplex. Ändå driver EG-kommissionen och Sverige att förhandlingar om ett omfattande investeringsavtal bör inledas. Sverige bör enligt motionärerna

Vissa kompletterande uppgifter

Frågan om regelverk för investeringar planerades ingå i WTO:s förhandlingar i Seattle. Under konferensens andra dag skapades en särskild övergripande kommitté för att leda förhandlingsarbetet med slutdeklarationen. Denna var öppen för samtliga medlemsländer. Som förberedande forum skapades fem underkommittéer för olika ämnesområden, bl.a. en underkommitté för s.k. nya frågor, som också omfattade investeringar.

Mot bakgrund av misslyckandet i Seattle är investeringar för närvarande inte föremål för förhandlingar inom WTO.

Utskottets ställningstagande

Det var Sveriges och övriga EG-länders mål att förhandlingar om ett regelverk för investeringar skulle vara en del av förhandlingsrundan i WTO. Nu misslyckades förhandlingarna, vilket utskottet beklagar.

Enligt utskottets principiella uppfattning är det från svensk utgångspunkt önskvärt med regler som stimulerar till öppnare marknader och minskade risker att investerare utsätts för diskriminerande och godtycklig behandling, såväl när det gäller en investeringsetablering som fortsatt verksamhet. Avsikten med ett nytt multilateralt investeringsavtal i WTO:s regi är att skapa ett gemensamt regelverk för utländska direktinvesteringar i olika länder, vilket är angeläget. Utskottet anser liksom tidigare att det är viktigt att förhandlingarna sker under öppenhet och att hänsyn tas till utvecklingsländernas behov. Ett avtal som bygger på principen om icke-diskriminering får inte innebära att enskilda länder förhindras att driva en självständig politik inom områden som reglerar t.ex. hälso- och miljöskydd. Eftersom utvecklingsländerna är i majoritet i WTO bör stor hänsyn kunna tas till deras intressen.

Med det sagda avstyrker utskottet här berörda motioner.

Handel och miljö

Motionerna

I motion 1999/2000:N270 (s) anförs att regeringen bör verka för ökad kunskap i Sverige om handelsreglerna och effekterna av industriländernas handel med fattiga länder. Enligt motionären är regelverket ekologiskt och fördelningsmässigt ”blint”, och det tar inte heller rimlig hänsyn till u-ländernas speciella behov eller lägger någon vikt vid hur mänskliga rättigheter skall respekteras. För att fattigdomen skall kunna bekämpas i utvecklingsländerna bör den svenska regeringen verka för en grundläggande förändring av WTO:s inriktning där regelverket bör göras mer flexibelt till förmån för världens fattiga länder.

Handel och miljö är en delvis kontroversiell fråga inom WTO, konstateras det i motion 1999/2000:N243 (fp). Många utvecklingsländer fruktar att indu-

striländerna använder miljökrav som en dold protektionism. Enligt motionärerna bör miljöfrågorna integreras i förhandlingarna på ett sådant sätt att miljöargument inte används som en ursäkt för vad som i realiteten är protektionism.

Vissa kompletterande uppgifter

Handel och miljö är en relativt ny fråga i WTO-sammanhang. Arbetet har karakteriserats av motsättningar mellan industriländer och utvecklingsländer. Bland de senare finns en misstänksamhet mot att miljöhänsyn skall användas i protektionistiska syften av industriländerna.

I årsboken om EU (skr. 1999/2000:60) anför regeringen att handel och miljö är ett prioriterat område för Sverige i WTO-arbetet och att Sverige har verkat aktivt för att miljöfrågorna skall utgöra en del av en ny runda. Den övergripande målsättningen vad avser miljöperspektivet har varit och är alltjämt att få ett förhandlingsresultat i vilket man kan identifiera miljökonsekvenser inom alla relevanta områden. Sverige kommer fortsatt att driva miljöfrågorna aktivt i WTO, säger regeringen.

Frågan om handel och miljö kom emellertid aldrig upp till verklig diskussion vid Seattlekonferensen, eftersom det sedan tidigare starka motståndet från utvecklingsländerna och Förenta staterna mot att lyfta in miljöaspekter i WTO kvarstod. En positiv utveckling var dock att EU fann nytt stöd i miljöfrågan från Japan och Sydkorea.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är medvetet om att frågan om handel och miljö är känslig i förhållandet mellan industriländer och utvecklingsländer och att det föreligger svårigheter att hitta en balanserad lösning. Därför bör det i framtida förhandlingar likaväl som hittills vara ett övergripande svenskt mål att så långt möjligt undanröja risken för konflikt mellan miljö- och handelspolitiska beslut. Med den utgångspunkten förefaller det rimligt att Sverige verkar för att en allmän liberalisering av handeln kopplas till en minskad miljöbelastning till förmån för en hållbar utveckling. Ur miljösynpunkt är ytterligare liberaliseringar av internationell handel av godo, eftersom sådana kan bidra till en effektivare resursanvändning. En förutsättning för denna positiva effekt är emellertid att handeln åtföljs av en effektiv miljöpolitik.

Utskottet inser dock svårigheterna som föreligger att hantera dessa frågor. Många utvecklingsländer ser de krav som reses från industriländernas sida beträffande miljöhänsyn mer som förtäckta protektionistiska strävanden än som verklig omsorg om miljövärdena. En viktig uppgift vid framtida förhandlingar blir därför att undanröja den atmosfär av misstänksamhet som nu omgärdar detta område. Ökade allmänna kunskaper i fråga om handelsreglerna är enligt utskottets uppfattning positivt.

Med hänvisning till vad som anförts anser inte utskottet att det finns behov av något initiativ från riksdagens sida med anledning av de nu aktuella motionerna.

Motionen

I motion 1999/2000:N281 (kd) föreslås att en obligatorisk miljöprövning införs vid alla beslut om statliga exportkrediter och exportgarantier. Bakgrunden är medieuppgifter om Urrådammen i Colombia, som byggs av företaget Skanska och finansieras av nordiska banker med stöd av Exportkreditnämnden (EKN). Indianer som protesterat mot de stora ingrepp som dammen medför för deras jakt- och fiskeområden har enligt uppgift blivit brutalt behandlade.

Vissa kompletterande uppgifter

Våren 1999 behandlade utskottet i betänkande 1998/99:NU13 motioner av samma karaktär som den nu aktuella. Utskottet informerade i sitt betänkande om att regeringen fattat beslut om att EKN skulle utarbeta en miljöpolicy för sin verksamhet. Uppdraget, som EKN fick i det regleringsbrev som avsåg budgetåret 1999 och utfärdades i december 1998, gällde att utforma en miljöpolicy för garantigivningen och en plan för implementeringen av denna. Syftet bakom regeringens uppdrag var att regeringen skall förstärka och systematisera sin miljöprövning. Policyn skulle bl.a. innehålla anvisningar för EKN:s hantering av miljöaspekter i samband med garantiverksamheten och beakta vad som framkommit i det internationella arbetet. Policyn och implementeringsplanen skulle redovisas till regeringen senast den 31 december 1999 enligt uppdraget.

Utskottets ställningstagande i det nämnda betänkandet innebar att EKN:s arbete med att ta fram en miljöpolicy för garantigivningen och en plan för implementeringen av denna borde avvaktas innan ytterligare initiativ tas. Vidare ansåg utskottet att det borde ankomma på regeringen att i lämpligt sammanhang under våren 2000 informera riksdagen om innehållet i miljöpolicy för garantigivningen och om de initiativ som regeringen avser att vidta med anledning av EKN:s rapport.

EKN:s styrelse fastställde i december 1999 en miljöpolicy och en implementeringsplan, vilka har lämnats till regeringen med en skrivelse (dnr 1999-80113-001). Enligt EKN:s skrivelse är utgångspunkten att EKN gör ett åtagande att bidra till en hållbar utveckling. Miljöpolicy innebär att EKN:s ställningstaganden vad gäller miljöfrågor i garantiärenden skall göras med hänsyn till kravet på konkurrensneutralitet för svensk exportnäring och med hänsyn till hur miljöaspekter påverkar de ekonomiska riskerna. Inom ramen för sitt mandat att genom garantigivning främja svensk export skall EKN verka för en hållbar utveckling genom att lämna garantier för export av projekt och produkter som är långsiktigt hållbara från miljösynpunkt samt för export av svensk miljöteknik och svenskt miljökunnande. I implementeringsplanen nämns bl.a. målen att motverka skadlig miljöpåverkan av den export EKN garanterar, att göra svenska exportföretag medvetna om EKN:s miljökrav i samband med garantigivning och att säkerställa kompetens att granska miljöpåverkan av garanterad export.

Eftersom EKN inte har särskild miljökompetens eller teknisk kompetens i sin egen organisation kommer enligt skrivelsen expertis utifrån att anlitas för bl.a. tekniska granskningar. Vidare skall EKN:s egen personal få utbildning enligt en kompetensutvecklingsplan. Riktlinjer för miljögranskning och intern vägledning skall färdigställas till den 1 april 2000. Miljöpolicy och EKN:s riktlinjer för miljögranskning skall enligt skrivelsen börja tillämpas från den 1 april 2000. En samlad översyn skall ske under år 2001.

Konkret innebär policy att större exportprojekt inom miljömässigt känsliga branscher kommer att miljögranskas. De branscher där granskning i första hand blir aktuell är kraftindustri, bygg- och entreprenadverksamhet, större infrastrukturprojekt, massa- och pappersindustri samt gruv-, stål- och kemiindustri. I samband med ansökan om garanti inhämtar EKN information om vilken miljöpåverkan exporten medför. Om ansökan avser ett garantibelopp om minst 100 miljoner kronor inom de nämnda branscherna krävs också att exportören gör en miljökonsekvensbedömning. Miljögranskning kan också bli aktuell i mindre projekt, om dessa bedöms kunna ha stor negativ miljöpåverkan.

Regeringen planerar enligt uppgift att informera riksdagen om utvecklingen av EKN:s miljöpolicy senare under år 2000.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på att en miljöpolicy nu börjar tillämpas vid EKN:s garantigivning och emotser den av regeringen planerade informationen.

Med hänsyn till att kravet i motion 1999/2000:N281 (kd) har tillgodosetts genom den utveckling som ägt rum under det senaste halvåret anser inte utskottet att det finns behov av något uttalande från riksdagens sida med anledning av den aktuella motionen. Den avstyrks således.

Handel och arbetsvillkor

Motionerna

I motion 1999/2000:Fi809 (s) anförs att Internationella arbetsorganisationen (ILO) i en nyligen antagen konvention slagit fast att de länder som ratificerar konventionen skall förbjuda och omedelbart vidta åtgärder mot de värsta formerna av barnarbete. Motionärerna framhåller att de svenska företagen har ett stort moraliskt ansvar att se till att de varor och tjänster som de handlar inte åstadkommit genom barns arbete på ett otillbörligt sätt. Det är i dag svårt att få information om barnarbetet, eftersom de berörda länderna ofta inte har någon statistik och de ansvariga företagen ett minimalt intresse av att informera om saken, anförs det i motionen.

Sverige måste driva på att WTO följer ILO-konventionerna, sägs det i motion 1999/2000:N270 (s). Bland annat bör frågan om barnarbete tas upp även inom WTO.

I motion 1999/2000:N243 (fp) konstateras att internationell handel och arbetsvillkor är ett mycket kontroversiellt område. Motionärerna anser att det är berättigat att ställa frågan om varför inte utvecklingsländer skall ha möj-

ligheten att arbeta sig upp ur fattigdom på liknande sätt som de nuvarande industriländerna. Samtidigt kan industriländernas konsumentkrav på produkterna vara ett instrument för att driva fram bättre arbetsvillkor och utbildning i de utvecklingsländer där de multinationella företagen finns.

Vissa kompletterande uppgifter

Sverige har inom EG verkat för att WTO skall utveckla en dialog om förhållandet mellan handel och arbetsvillkor. Därför har Sverige förespråkat att ett ILO/WTO-forum för diskussion och analys upprättas. Detta kom även att bli EU:s gemensamma linje vid mötet i Seattle. Trots att det inte blev något beslut om ett sådant forum på mötet i Seattle fortsätter Sverige att driva frågan.

Utvecklingsländerna är oroliga för att västvärlden vill skydda sin inhemska industri och menar att detta kan vara skälet till att västvärlden talar om behovet av att främja mänskliga rättigheter i arbetslivet.

Sverige har i olika internationella sammanhang drivit på i fråga om förbud mot barnarbete. Sommaren 1999 fattades ett enhälligt beslut inom ILO om avskaffandet av de värsta formerna av barnarbete. De stater som tillträder den nya konventionen (nr 182) förbinder sig att vidta omedelbara åtgärder för att förbjuda och undanröja de värsta formerna av barnarbete. Konventionen rör barn under 18 år och gäller bl.a. alla former av slaveri och jämförbara sedvänjor, förbud mot rekrytering av barnsoldater, utnyttjande av barn för prostitution och liknande, utnyttjande av barn i samband med droger eller arbete som genom sin natur kan skada barns hälsa, säkerhet eller vandel.

För Sveriges del bereds frågan om ratifikation av konventionen om barnarbete av Näringsdepartementet, som överlämnat konventionen och den kompletterande rekommendationen till den svenska ILO-kommittén. Hösten 1999 anmodade ILO-kommittén ett antal myndigheter och organisationer att avge yttrande över konventionen dels i fråga om huruvida Sverige uppfyllde de i konventionen ställda kraven, dels om det förelåg några hinder för ratifikation och om ytterligare åtgärder bedömdes vara nödvändiga.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets uppfattning kan fri handel bidra till ekonomisk utveckling och förbättrade sociala villkor för det berörda landets medborgare. Samarbetet mellan länder på det handelspolitiska området kan även utgöra en hävstång för förbättrade arbetsvillkor. Utvecklingsländernas möjlighet att arbeta sig upp ur fattigdom till ett större välstånd är en viktig fråga. Det är emellertid problematiskt att industriländernas krav på förbättrade arbetsvillkor även i utvecklingsländerna för med sig att utvecklingsländerna kan misstänka att kraven i själva verket är en form av protektionism. Vidare bör det uppmärksammas att konsumentkraven i industriländerna kan fungera som ett instrument för att driva fram bättre arbetsvillkor i de multinationella företag som har verksamhet i utvecklingsländerna.

Utskottet stödjer den nuvarande linjen inom Sverige och EU att uppmuntra de länder som följer arbetsvillkoren enligt ILO. Däremot är det inte fråga om

att införa ekonomiska sanktioner mot de länder som inte uppfyller dessa villkor. Vidare vill utskottet erinra om att det är ILO som har huvudansvaret för arbetsrättsliga frågor, vilket varken Sverige eller EU vill ändra på.

När det gäller frågan om barnarbete anser utskottet att det är tillfredsställande att ILO har beslutat om en konvention om de värsta formerna av barnarbete och att arbetet med ratifikation nu är på gång. Enligt inhämtade uppgifter kommer en proposition om ratifikation att lämnas till riksdagen under hösten 2000.

Med det anförda avstyrker utskottet här aktuella motionsyrkanden.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *WTO-förhandlingar*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:U204 yrkande 7, 1999/2000:U220 yrkandena 1, 3 och 4, 1999/2000:N243 yrkandena 1, 4–6, 8–11 och 14, 1999/2000:N270 yrkande 3 och 1999/2000:N382 yrkandena 1, 3–6 och 13,
res. 1 (mp)
2. beträffande *multilateralt investeringsavtal*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:U220 yrkande 6, 1999/2000:N243 yrkande 3 och 1999/2000:N382 yrkande 15,
res. 2 (mp)
3. beträffande *handel och miljö*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:N243 yrkande 7 och 1999/2000:N270 yrkandena 1 och 2,
4. beträffande *exportkrediter och miljöprövning*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:N281,
5. beträffande *handel och arbetsvillkor*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Fi809 yrkande 2, 1999/2000:N243 yrkande 13 och 1999/2000:N270 yrkande 4.

Stockholm den 13 april 2000

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

I beslutet har deltagit: Per Westerberg (m), Barbro Andersson Öhm (s), Mats Lindberg (s), Karin Falkmer (m), Sylvia Lindgren (s), Ola Karlsson (m), Nils-Göran Holmqvist (s), Marie Granlund (s), Gunilla Wahlén (v), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Ingegerd Saarinen (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Anne Ludvigsson (s) och Harald Bergström (kd).

1. WTO-förhandlingar (mom. 1)

Ingegerd Saarinen (mp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om WTO-förhandlingar bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att frihandel under vissa förutsättningar kan vara en välståndsskapande kraft såväl för de utvecklade länderna som för världens fattigaste länder. Alla konsumenter – både enskilda och företag – gynnas av positiva effekter i form av lägre priser, större utbud av varor och tjänster samt bättre kvalitet. Vidare innebär frihandel också snabb spridning av information, vilket kan bidra till omvandling av slutna samhällen till större öppenhet mot omvärlden.

WTO:s ministermöte lyckades inte enas i frågan om att starta en ny runda av multilaterala förhandlingar. Som framgår ovan av såväl motionerna som de kompletterande uppgifterna finns det ett stort antal frågor inom det utrikeshandelspolitiska systemet, vilka behöver få en lösning. Till dessa hör bl.a. frågor om utvecklingsländernas situation, tullar, antidumpning, immaterialrättigheter, elektronisk handel samt WTO:s tvistlösningsmekanism och arbetsformer. Den nuvarande svenska linjen att inriktningen bör vara ökad öppenhet inom WTO får stöd av utskottet. Samtidigt måste det finnas respekt för att enskilda länder inte vill röja sina förhandlingspositioner. Utskottets synpunkter på NGO:ers ställning i WTO-sammanhang kan inkluderas i frågan om en ökad öppenhet.

Inte minst mot bakgrund av de misslyckade förhandlingarna kan det finnas ett behov av att se över och förbättra WTO:s regelverk. Detta gäller särskilt frågor om hur WTO skall bistå utvecklingsländer, som har problem att uppfylla WTO-reglerna.

Beträffande den i motion 1999/2000:N382 (mp) upptagna frågan om genomförandet av åtgärder i enlighet med ministermötet i Marrakech kan erinras om att ministerbeslutet regelbundet skall ses över av ministerkonferensen och dessutom övervakas av jordbrukskommittén inom WTO.

När det gäller offentlig upphandling bör Sverige verka för att denna fråga inte alls skall behandlas av WTO. Om frågan om offentlig upphandling trots allt skulle tas upp inom ramen för WTO i kommande förhandlingar är det ett absolut krav att rätten att ställa ekologiska och sociala krav kan garanteras. Hela miljökostnaden inklusive kostnaderna för miljön i samband med transporter bör beaktas vid en offentlig upphandling. I denna fråga instämmer utskottet med uppfattningen i motion 1999/2000:N382 (mp).

Frågor om handel och miljö respektive handel och arbetsvillkor tar utskottet särskilt upp längre fram i betänkandet.

Utskottet vill vidare framhålla vikten av information till riksdagen om förhandlingsläget så påkallar. Enligt utskottets mening bör samtliga här behandlade yrkanden – med undantag av motion 1999/2000:N382 (mp) i frågan om offentlig upphandling – avslås av riksdagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *WTO-förhandlingar*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:N382 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1999/2000:U204 yrkande 7, 1999/2000:U220 yrkandena 1, 3 och 4, 1999/2000:N243 yrkandena 1, 4–6, 8–11 och 14, 1999/2000:N270 yrkande 3 och 1999/2000:N382 yrkandena 3–6 och 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Multilateralt investeringsavtal (mom. 2)

Ingegerd Saarinen (mp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om multilateralt investeringsavtal bort ha följande lydelse:

Om frågan om ett multilateralt investeringsavtal aktualiseras anser utskottet – med instämmande i vad som anförs i motion 1999/2000:N382 (mp) – att Sverige bör verka för att eventuella förhandlingar skall äga rum inom ramen för FN. Skälet är att flera utvecklingsländer och även sektorer inom industri-länderna har uttalat sin tveksamhet till att investeringsfrågor tas upp inom WTO. På grund av att WTO-förhandlingarna utmynnar i ”paketlösningar” finns det en överhängande risk för att utvecklingsländerna tvingas att gå med på avtal som innebär stora långsiktiga strukturella förändringar i utbyte mot kortsiktiga tullfördelar.

I den mån investeringsavtal ändå tas upp inom ramen för WTO bör Sverige verka för att avtalen inkluderar frågor om miljö och rättvisa för befolkningen i det land där investeringen äger rum.

Utskottet tillstyrker därför ovannämnda motion i berörd del. Övriga motionsyrkanden avstyrks. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *multilateralt investeringsavtal*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:N382 yrkande 15 och med avslag på motionerna 1999/2000:U220 yrkande 6 och 1999/2000:N243 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Ärendet	1
Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Utskottet	3
Inledning.....	3
WTO-förhandlingar	4
Motionerna.....	4
Vissa kompletterande uppgifter.....	6
WTO-konferensen i Seattle	6
Information om enskilda frågor	7
Tullfrågor.....	7
Frihandel och utvecklingsländer	7
Immaterielltigheter	8
Elektronisk handel	8
Upphandling	8
WTO:s tvistlösningssystem	9
WTO:s arbetsformer	10
Utskottets ställningstagande.....	10
Multilateralt investeringsavtal.....	11
Motionerna	11
Vissa kompletterande uppgifter.....	12
Utskottets ställningstagande	12
Handel och miljö.....	12
Motionerna	12
Vissa kompletterande uppgifter.....	13
Utskottets ställningstagande	13
Exportkrediter och miljöprövning.....	14
Motionen	14
Vissa kompletterande uppgifter.....	14
Utskottets ställningstagande	15
Handel och arbetsvillkor	15
Motionerna	15
Vissa kompletterande uppgifter.....	16
Utskottets ställningstagande	16
Hemställan	17
Reservationer	18
1. WTO-förhandlingar (mp).....	18
2. Multilateralt investeringsavtal (mp).....	19